

Муковіз О.П.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії початкового навчання, докторант
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Реалізація принципів дистанційного навчання при підготовці учителів початкової школи

У сучасній системі початкової освіти відбуваються докорінні зміни, які вимагають пошуку нових форм та методик підготовки майбутніх фахівців. На сьогодні діяльність вищих навчальних закладів спрямована на формування творчого спеціаліста, який здатен не тільки якісно засвоювати готові знання, а й продукувати нові ідеї та задуми. Організація дистанційного навчання (ДН) для майбутніх вчителів початкової школи сприяє підвищенню мотивації до самоосвіти та самореалізації, активізації самостійної пізнавальної діяльності, набуттю фундаментальних знань та формуванню умінь і навичок їх застосування у професійній діяльності.

Відповідно до чинного законодавства України під ДН розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Організація ДН для майбутніх вчителів початкової школи базується на засобах інформаційних технологій, використання яких приводить до трансформації складових навчального процесу, зокрема змін в організації взаємодії між суб'єктами навчання (викладачем та студентами). При застосуванні інформаційних технологій у ДН, необхідно спиратися на

особливості й закономірності, установлені педагогічними та психологічними дослідженнями.

З основ загальної дидактики та педагогічної психології відомо, що навчальний процес має складну структуру й складається з двох взаємопов'язаних компонентів: навчання під керівництвом викладача та учіння студента самостійно.

В основі ДН закладені принципи та особливості традиційних форм навчання, окрім того, додані нові особливості, які полягають у використанні Інтернет технологій для доступу до навчальних матеріалів, інтерактивної взаємодії між студентами тощо.

*Принцип спрямування навчання на вирішення завдань освіти і загального розвитку студентів у традиційній формі освіти означає, що викладач повинен звертати увагу не лише на вирішення завдань та вмінь, а й на ефективність системи виховних заходів, у розглянутій темі. У ДН цей принцип отримав таку інтерпретацію: *принцип креативності характеру пізнавальної діяльності*. За допомогою інтерактивних технологій креативний характер ДН можна реалізувати через суперництво та змагання великої кількості студентів. Це підвищить їхній творчий потенціал [1, с. 3].*

Одним із найважливіших принципів при традиційному навчанні є *принцип науковості*. Він ґрунтується на зв'язку між наукою та дисципліною, що вивчається, вимагає, щоб зміст матеріалів навчання забезпечував інформацію про наукові факти, поняття, закономірності, сучасні досягнення та відкриття. У ДН цей принцип отримав назву: *дидактичний принцип відповідності фундаментальності навчання пізнавальним потребам особистості, яка навчається*. Суть принципу полягає в тому, що навчання вважається фундаментальним, якщо воно орієнтоване на визначення основ та залежностей між різноманітними процесами навколишнього середовища [1, с. 3].

Згідно з принципом *вільного вибору інформації, яка отримується, шляхом визначеної діяльності*: не існує єдиного ідеального інформаційного джерела, тому спрямованість навчання стосується безпосередньо не інформації, а шляхів її перетворення та опрацювання, за допомогою участі в дискусіях, телеконференціях, роботи з пошуковими системами тощо.

Не менш важливим дидактичним принципом у традиційних формах навчання є *принцип систематичності та послідовності*, який потребує того, щоб знання, які подаються, були впорядковані, класифіковані, логічно пов'язані з іншим матеріалом, що приводить до покращання результатів навчання. Натомість при ДН надається можливість самостійно обирати навчальні цілі, форму та темп навчання. Такий принцип отримав назву *принципу індивідуальної навчальної траєкторії студента*.

Використання *принципу наочності* дозволить краще засвоювати знання в цьому допоможе висока концентрація сприйняття всіма органами чуття людини. Оскільки у ДН відсутній безпосередній контакт аудиторії та викладача, сформульовано *принцип віртуалізації навчання*. У ДН він дозволяє широко використовувати мультимедійні видання, відеоролики, ілюстраційні матеріали, відеоконференції тощо.

Існує ще група принципів ДН, сформованих внаслідок активного розвитку та використання інформаційних технологій [3]. Нижче розглянемо ці принципи.

Принцип ідентифікації є важливим з огляду на те, що при ДН існує більше можливостей фальсифікації навчання, ніж при традиційній формі навчання. Контролювати самостійність виконання контрольних заходів можна за допомогою використання технічних засобів, наприклад, відеозв'язку.

Інформаційні технології повинні забезпечувати можливість контролю викладачем навчального процесу, можливість вносити зміни в навчальний курс, робити не тільки доступним контакт викладача та студента, а і

забезпечувати можливість контактів студентів між собою, що вимагає *принцип інтерактивності*.

Для ефективного ДН важливим є принцип *початкових знань*, який полягає у тому, що користувач дистанційного курсу повинен володіти навичками роботи на комп'ютері, мати доступ до Інтернету, навички роботи в мережі та необхідне технічне забезпечення для повноцінного навчання.

Вагомим педагогічним принципом є *педагогічна доцільність застосування засобів інформаційних технологій*. Кожен крок проектування та організації ДН вимагає педагогічного оцінювання та оцінювання доцільності використання новітніх інформаційних технологій, що мають безпосередній вплив на компоненти навчання – його зміст, мету, засоби тощо.

Зазначимо, що структура наведених вище педагогічних принципів не є сталою – з часом цілком реальні зміни та нововведення, пов'язані із подальшим розвитком та впровадженням ДН для майбутніх вчителів початкової школи.

ДН для майбутніх вчителів початкової школи базується на принципах розвивального та особистісно орієнтованого навчання. Розвивальне навчання має на меті розвиток фізичних, пізнавальних, моральних та інших здібностей студентів на основі їхніх індивідуальних можливостей. Основою ж особистісно орієнтованого навчання є спільна діяльність викладача й студента, спрямована на індивідуальну самореалізацію студента та розвиток його особистісних якостей у ході засвоєння певної дисципліни [4, с. 29].

Отже, на основі проведеного аналізу виділяємо такі особливості організації ДН для майбутніх вчителів початкової школи: зміщення пріоритетів із викладання на самостійну пізнавальну діяльність; необхідність формування вмінь дистанційної взаємодії, опосередкованої засобами інформаційних технологій (обов'язкова комп'ютерна грамотність викладачів та студентів); зміна способів взаємодії між суб'єктами навчання, зумовлена

появою відповідних засобів інформаційних технологій і приводить до змін безпосередньо в організації навчального процесу; гнучкість місця проживання кожного із суб'єктів навчання (не має ніякого значення), часу проведення занять (можливість організувати його в зручний для кожного час).

Разом з тим, назвемо проблеми, які виникають під час організації ДН для майбутніх вчителів початкової школи: проблема подолання психологічної ізоляваності, проблема ефективного керування навчальною діяльністю та ефективності зворотного зв'язку в дистанційному курсі, проблема психологічної невідповідності вчителів до роботи, що потребує підвищеної уваги, чіткості виконання окремих дій та операцій, самостійного прийняття рішень тощо.

Література:

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 21.01.2004 № 40 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04>
3. Рыбалко Е.В. Сравнительный анализ дидактических принципов традиционного и дистанционного образования / Е.В. Рыбалко // «Интернет, образование, наука 2000»: вторая международная конф., 10-12 октября 2000 г.: тезисы докл. – Винница, 2000. – С. 161 – 163.
4. Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник [для вузов] / А.В. Хуторской. – СПб.: Питер, 2001. – 544 с.